

تبیین مفاهیم امنیت پایداری در محله‌های شهر بناب با بهره‌گیری از شاخص‌های جرم

رحیم سرور^۱، علی عشقی^۲، محمدعلی خلیجی^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۱۲/۱۰
تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۰۳/۲۷

از صفحه ۸۹ تا ۱۱۰

پژوهشنامه جغرافیای انتظامی
سال چهارم، شماره چهاردهم، تابستان ۱۳۹۵

چکیده

امنیت در تمام ابعاد زندگی روزانه فرد حاضر است. امنیت در عمل تمام ابعاد زندگی بشر را در بر می‌گیرد. صحبت از امنیت فردی، امنیت ملی، امنیت اجتماعی، امنیت هوایی، امنیت جاده‌ای، امنیت غذایی و ... نشان از فراگیر بودن امنیت در تمام وجوه زندگی فردی دارد. هدف این پژوهش بررسی آسیب‌های اجتماعی، علل و عوامل مؤثر بر آنها و چگونگی توزیع آنها در محله‌های شهر بناب است. برای رسیدن به این هدف آمار و اطلاعات مؤلفه‌های مرتبط با جرم-خیزی محله‌های شهر بناب از طریق پرسشنامه جمع‌آوری شد. جمعیت مورد مطالعه محله‌های ۱۶ گانه شهر بناب می‌باشد. روش تحقیق از نوع توصیفی-تحلیلی با هدف کاربردی است. در این پژوهش برای تحلیل داده‌ها از روش تحلیل خوشه‌ای در قالب تکنیک‌های آماری SPSS استفاده شده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد بیشتر محله‌ها در خوشه اول، یعنی بالاترین وضعیت ایمنی، هستند. محله‌های ۲، ۱۴ و ۱۵ در رتبه (خوشه) دوم، یعنی وضعیت نسبتاً ایمن، محله ۴ در خوشه سوم یعنی وضعیت نسبتاً ناامن و محله ۸ در رتبه چهارم دارای وضعیت ناامن هستند.

کلید واژه‌ها: جرم، امنیت، تحلیل خوشه‌ای، بناب.

۱- استاد گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم تحقیقات، تهران، ایران

۲- دانشجوی دکترای جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه محقق اردبیلی

۳- نویسنده مسئول، مربی گروه شهرسازی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران

مقدمه

امنیت عمومی بیشتر ناظر بر حفظ شرایطی است که در آن منافع، مصالح و حقوق افراد، گروه‌ها و نهادهای اجتماعی تأمین می‌گردد. برقراری نظم و امنیت و اقدام برای کاهش ناهنجاری‌های شهری همواره یکی از دغدغه‌های مهم مدیران و برنامه‌ریزان شهری به حساب می‌آید (خواجه شاهکوشی، ۱۳۹۱: ۲۸۸). امنیت محصول برقراری نظم در جامعه است که در اعلامیه جهانی حقوق بشر به عنوان یکی از حقوق اجتماعی انسان‌ها بیان شده و هم‌ردیف آزادی قرار گرفته است (صالحی، ۱۳۸۷: ۲۰). نقش و اهمیت امنیت اجتماعی در پیشرفت هر جامعه‌ای تا بدان پایه است که آن را بستر و پیش‌نیاز هرگونه توسعه دانسته‌اند. این امر در جوامع در حال توسعه که با انواع بحران‌ها و چالش‌های مستمر ناشی از توسعه‌نیافتگی و بی‌ثباتی ساختارهای مختلف سیاسی، اقتصادی و اجتماعی مواجه می‌باشند، نقشی تعیین‌کننده دارد (باپیری و همکاران، ۱۳۹۴: ۷۶).

شواهد تاریخی نیز حاکی از آن است که هر موقع در جامعه‌ای آرامش و امنیت حکمفرما بوده، آن جامعه رو به پیشرفت گذاشته و در سایه این آرامش بسیاری از دستاوردهای علمی بشر رشد و ترقی نموده است اما برعکس وقتی آرامش یک جامعه دستخوش تغییر و تحول یا حتی جنگ می‌گشته احساس امنیت به شدت افول کرده و شهروندان از بیم جان حتی نمی‌توانستند به ساده‌ترین امور خود سامان دهند. بر این اساس می‌توان اظهار کرد که امنیت پیش‌زمینه یک اجتماع سالم و احساس امنیت بستر ساز توسعه جوامع انسانی است و سعادت یک اجتماع در گرو حفظ و بقای امنیت و احساس ناشی از آن است (عبدلی و همکاران، ۱۳۹۳: ۲۴۱). از این رو، یکی از مفاهیم با اهمیت، پیچیده و جدید در دنیای امروز و در بسیاری از مباحث سیاسی، اجتماعی و اقتصادی موضوع و مفهوم امنیت است (اخوان کاظمی، ۱۳۸۶: ۱۲). امنیت از نیازها و ضرورت‌های پایه‌ای فرد و جامعه تلقی می‌شود که فقدان یا اختلال در آن پیامدهای نگران‌کننده و خطرناکی به دنبال دارد (ترابی و گودرزی، ۱۳۸۳: ۳۲).

گسترش شهرنشینی و رابطه آن با آسیب‌های اجتماعی و اقتصادی از مشخصه‌های اصلی الگوی توسعه شهری کشور در چند دهه اخیر است. رشد و توسعه شتابان و توزیع نامتعادل در دوره جدید یکی از عوامل اصلی بروز آسیب‌های اجتماعی به شمار

می‌رود (راهنمایی و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۵۷). گسترش فیزیکی و اجتماعی شهرها و تبدیل شدن آنها به مراکز ناهمگن جمعیتی و اجتماعی و فرهنگی، افزایش میزان ناهنجاری‌های شهری به‌ویژه در نواحی مرکزی و همچنین افزایش ناهمگنی جمعیتی و اجتماعی و فقر اقتصادی زمینه بروز آسیب‌های شهری و رشد بی‌رویه و لجام‌گسیخته ناهنجاری‌ها را در شهرها فراهم آورده است (بیات، ۱۳۸۷: ۱۱۷).

شهر بناب به علت دارا بودن جاذبه‌های شغلی، اقتصادی و مهاجرپذیری از شهرهای مهم در استان آذربایجان شرقی محسوب می‌شود. این شهر با توجه به گسترش شتابان شهرنشینی با مهاجرت‌های شدیدی مواجه بوده است. در پی این امر، درصد تمایل به ارتکاب جرم و انحرافات اجتماعی و سرپیچی از هنجارها افزایش گسترده‌ای یافته و به ایجاد مسائل و مشکلات شهرنشینی همچون بزهکاری، هتک حریم اشخاص، سرقت، ناامنی، سلب آسایش از شهروندان، از میان رفتن حس همسایگی و کاهش روابط اجتماعی، فقدان صیانت از بیت‌المال و اموال عمومی، بزهکاری جوانان، افزایش جنایات و نظایر این‌ها دامن زده است. به نظر می‌رسد که شکل‌گیری این آسیب‌های اجتماعی در شهر بناب متناسب با معیارهای اقتصادی-اجتماعی ساکنان نواحی شهری بوده است به طوری که نوع جرایم با توجه به ساختار اکولوژیکی شهری و پایگاه اجتماعی و اقتصادی شهروندان متفاوت است. بر همین اساس، مقاله حاضر تلاش می‌کند که نوع آسیب‌های اجتماعی و چگونگی توزیع جغرافیایی آنها را در نواحی مختلف شهر شناسایی کند. سپس، عوامل اجتماعی و اکولوژیکی مؤثر بر آنها را مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار دهد و در نهایت، راهکارها و راهبردهایی را با هدف کاهش تأثیرات منفی آنها بر ساختارهای اکولوژیکی و اجتماعی و اقتصادی ارایه کند.

پیشینه پژوهش

جرم و ناامنی شهری از جمله نتایج رشد بی‌رویه و به تبع آن بی‌هویت‌ماندن شهرها است. جرایم شهری بخشی از ناهنجاری‌های اجتماعی هستند که در نتیجه شهرنشینی و تشدید مشکلات ناشی از آن پدیدار می‌شوند و آسیب‌های جدی بر جامعه وارد می‌کنند (موسوی، ۱۳۷۸، ۷۸). در واقع، وجود شرایط مختلف از قبیل جمعیت، تراکم زیاد، وجود مهاجرانی که فرهنگ‌ها و نژادهای مختلف دارند، تعداد زیاد

پژوهشنامه جغرافیای انتظامی (سال چهارم، شماره چهاردهم، تابستان ۱۳۹۵)

مردان مجرد و جوان، اختلاف طبقاتی، بیکاری شدید، مشکلات اقتصادی و درآمدی، کمبود مسکن مناسب و مانند این‌ها از جمله عوامل زمینه‌ساز جرایم شهری هستند. البته مدیران شهری بارها و بارها مهاجرت روستاییان به شهرها را عامل نابسامانی و به‌ویژه حاشیه‌نشینی ذکر کرده‌اند. رفتارهای ناهنجار همچون اعتیاد، ولگردی، تکدی‌گری و سرقت گذشته از این‌که عامل اصلی ترس و احساس ناامنی عمومی هستند عامل اصلی ناامنی در محله‌های شهری نیز هستند (بدلند و اسکوفیلد^۱، ۲۰۰۵: ۷۸). ساختار کالبدی و شاخص‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی ساکنان تأثیر بیشتری در امنیت محله‌ها و نواحی شهری دارد. بر اساس نظریه اکثر کارشناسان، جرم قبل از آن‌که پدیده‌های اجتماعی باشد بیشتر متأثر از شرایط اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی جامعه و مکان جرم است (رحمت، ۱۳۸۵: ۴۳). بنابراین، شناخت مناطق جرم‌خیز و ویژگی‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی ساکنان آنها امری اجتناب‌ناپذیر است. از این‌رو، پژوهش‌های زیادی در این زمینه انجام شده که در ادامه به برخی از آنها اشاره می‌شود.

جین جاکوبز نخستین کسی است که در سال ۱۹۶۱ در اثر خود تحت عنوان «مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکا» به موضوع جرم و محیط پرداخت. او معتقد بود نظارت معمولی شهروندان به قابلیت حیات شهر کمک خواهد کرد و با طراحی و برنامه‌ریزی مناسب شهری می‌توان امکان کنترل اجتماعی برای پیشگیری از جرم و جنایت را فراهم آورد. او سعی داشت کانون مطالعات مربوط به بزهکاری را به علم طراحی و برنامه‌ریزی شهری نزدیک کند (عبداللهی حقی، ۱۳۸۳: ۱۹). بیل هیلر و ازل سهباز^۲ (۲۰۱۰) الگوهای جرایم سرقت را در شبکه خیابان‌های شهر لندن مورد بررسی قرار دادند. آنان با استفاده از نظریه «فضای قابل دفاع» نیومن جرایم را با پارامترهای فضای عمومی در مقابل فضای خصوصی، استفاده‌کنندگان مختلف، راه‌های فرار و تراکم در خیابان‌ها تحلیل کردند و به این نتیجه رسیدند که در مناطق مسکونی خانه‌هایی که رو به خیابان و در گوشه‌هایی که از هر دو طرف دید دارند قرار گرفته‌اند سرقت کم اتفاق

1- Badland and Schofield.

2- Bill Hillier and Ozlem Sahbaz.

می‌افتد و خانه و مغازه‌هایی که از لحاظ دسترسی و راه‌های فرار دارای موقعیت خوبی هستند بیشتر در معرض سرقت قرار می‌گیرند.

زونگ و همکارانش (۲۰۱۱) در پژوهشی که در سال ۲۰۱۱ در شانگهای چین انجام داده‌اند الگوهای جرم را در مناطق متروپلیس -شانگهای- با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی مورد ارزیابی قرار دادند و به این نتیجه دست یافتند که میدان‌ها کانون‌های جرم خیز شانگهای هستند و جرایم به تدریج با فاصله گرفتن از این میدان‌ها کاهش پیدا می‌کنند و در بخش مرکزی شهر افزایش می‌یابند.

تقوایی (۱۳۸۹) در پژوهشی به بررسی و مقایسه شاخص‌های شش‌گانه جرم در سطح مناطق مختلف شهر شیراز پرداخته است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که بین ارتکاب جرم و کیفیت محیط مسکونی رابطه معناداری وجود دارد. علاوه بر این، نوع فعالیت به عنوان یک عامل مؤثر در بروز جرم عمل می‌کند. تأثیر این شاخص‌ها در نقاط جرم خیز شهر به خوبی مشهود است. ابراهیم‌زاده و همکاران (۱۳۹۲) پژوهشی با هدف بررسی احساس امنیت شهروندان زاهدان با تأکید بر عملکرد پلیس انجام داده‌اند. نتایج پژوهش نشان داد که بین نگرش به فعالیت‌های اجتماعی پلیس و میزان احساس امنیت شهروندان رابطه معناداری وجود دارد. اما بین سن و احساس امنیت شهروندان تفاوت معناداری وجود نداشته و بین نگرش به رفتار و حرف‌های پلیس و میزان احساس امنیت شهروندان رابطه معناداری وجود ندارد.

کلانتری و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی به رتبه‌بندی نواحی شهری بر اساس عوامل مؤثر در افزایش جرم منطقه ۶ تهران پرداختند و با بررسی شاخص‌های روشنایی مناسب و نحوه کاشت درختان در پیاده‌روها به این نتیجه رسیده‌اند که موارد مذکور از عوامل مهم بروز ناامنی در منطقه ۶ تهران می‌باشد که ناحیه ۵ در این منطقه دارای امنیتی کمتری در میان ۶ ناحیه این منطقه می‌باشد. بیگدلی و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان «آسیب‌شناسی امنیت اجتماعی-سیاسی شهر و شهرنشینی در عصر جهانی‌شدن» سعی کرده‌اند با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و به روش توصیفی-تحلیلی و مشاهدات میدانی چالش‌ها و ناامنی‌های اجتماعی-سیاسی شهر و شهرنشینی و همچنین به صورت خاص حاشیه‌نشینی و اسکان غیررسمی در این عصر، که همان عصر جهانی‌شدن است، ارائه دهند.

پژوهشنامه جغرافیای انتظامی (سال چهارم، شماره چهاردهم، تابستان ۱۳۹۵)

کرمی و فرح‌بخش (۱۳۹۴) در پژوهشی به بررسی مؤلفه‌های اساسی مؤثر بر افزایش امنیت اجتماعی از دیدگاه نخبگان حوزه امنیت پرداختند و به این نتیجه رسیدند که در حوزه فردی مؤلفه‌هایی نظیر طرحواره‌های شخصی، نیاز به امنیت، ویژگی‌های شخصیتی، جنسیت، احساس محرومیت و احساس تعلق؛ در حوزه اجتماعی مؤلفه‌هایی مانند همبستگی اجتماعی، پایگاه اجتماعی- اقتصادی، حمایت اجتماعی، قانونگرایی، نظام خانواده، تدین و مذهب، علاقه اجتماعی و شکاف اجتماعی و در نهایت در حوزه دستگاه حاکمیت مؤلفه‌هایی همچون مهاجرت، اثربخشی پلیس، نظام آموزش و پرورش، کارآمدی نظام اجرایی، طراحی شهری و رسانه‌ها از جمله موارد مؤثر بر افزایش امنیت اجتماعی جامعه محسوب می‌شوند. نیازی و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی به رابطه بین عملکرد پلیس و احساس امنیت اجتماعی پرداختند و به این نتیجه رسیدند که عملکرد پلیس از طریق پایبندی و رعایت اصول و ارزش‌های اخلاقی و حقوق شهروندی، پاسخگویی، شفافیت سازمانی، اعتمادسازی، جلب مشارکت‌های اجتماعی و بازتولید و تقویت سرمایه‌های اجتماعی، به کارگیری مطلوب و هدفمند از پلیس زن و داشتن اقتدار در مبارزه با جرایم و فعالیت‌های مؤثر پیشگیرانه از جرایم و آسیب‌های اجتماعی و ناهنجاری‌های جامعه می‌تواند حلقه مفقوده تبیین و حل مسئله احساس ناامنی اجتماعی باشند.

دوستی و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی تأثیر آگاهی از حقوق شهروندی بر احساس امنیت اجتماعی در شهر تهران را مورد بررسی قرار دادند. نتایج پژوهش نشان داد که ابعاد آگاهی از حقوق شهروندی تأثیر مثبت مستقیم بر احساس امنیت اجتماعی دارد. آگاهی از حقوق شهروندی باعث افزایش توانایی حل مسائل اجتماعی می‌شود و احساس خوشایندی برای شهروندان تولید می‌کند. بنابراین، با افزایش یا کاهش آگاهی احساس امنیت اجتماعی نیز دستخوش تغییرات می‌شود. مطالعه پژوهش‌های انجام‌شده پیشین نشان می‌دهد که در بیشتر پژوهش‌ها برای تحلیل امنیت اجتماعی از نرم‌افزار SPSS استفاده شده است. آنچه پژوهش حاضر را از پژوهش‌های پیشین متمایز می‌کند این است که در پژوهش حاضر برای تحلیل داده‌ها از روش تحلیل خوشه‌ای در قالب تکنیک‌های آماری SPSS استفاده شده است. از طرفی دیگر، تاکنون چنین پژوهشی برای محدوده مورد مطالعه صورت نگرفته است. پژوهش حاضر می‌تواند خلأ موجود را پر کند.

مبانی نظری

امنیت از واژه «امن» در مقابل خوف و اضطراب به معنای عدم خوف و به معنای امان (طریحی نجفی، ۱۳۷۸: ۱۱۲) و به معنای آرامش خاطر، آرامش نفس و از بین بردن ترس و هراس (مصطفوی، ۱۳۶۸: ۱۵۰؛ و راغب اصفهانی، ۱۴۲۳: ۳۰) و همچنین به معنای بی‌خوفی، در امان بودن، آرامش و آسایش و بی‌خطری، سلامت، راحت و آسوده‌بودن و در امان بودن به کار رفته است (سیاح، ۱۳۷۵: ۵۳؛ و دهخدا، ۱۳۴۱: ۱۴۳). در تعریفی دیگر، امنیت به مفهوم حفاظت جامعه و ارزش‌ها و نهادهای داخلی آن در برابر تهدیدات داخلی و خارجی است (قریب، ۱۳۷۷: ۱۰۲). امنیت را می‌توان به سه دسته امنیت فردی، اجتماعی و ملی تقسیم کرد. البته امنیت اجتماعی خود به امنیت شغلی، اقتصادی، سیاسی و قضایی تقسیم می‌شود. یکی از مباحثی که می‌بایست در زمینه امنیت اجتماعی به آن توجه کرد نقش مشارکت در امنیت است (زیاری، ۱۳۹۲: ۲۶). برای ایجاد همکاری‌هایی که به مشارکت در سطح جامعه می‌انجامد نهادهای عمومی و مردمی باید تعاملات و روابط خود را با افراد جامعه افزایش دهند (عباس‌زادگان، ۱۳۸۴). امنیت اجتماعی در تعریف کلی عبارت است از تضمین پاسداری از جامعه در برابر خطرهای، تهدیدات و ایجاد فرصت‌ها به منظور ارتقاء و بهینه‌سازی جامعه (نویدنیا، ۱۳۹۰: ۱۱). بنابراین، امنیت اجتماعی چیزی نیست جز حالتی از آسودگی مردم از ترس، تهدید و اضطراب و مصون ماندن جان، مال، ناموس، هویت و اعتقادات آنان از هرگونه تهدید و تعرض مفروض (صدیق سروستانی، ۱۳۸۴: ۴؛ حسنوند، ۱۳۹۱: ۶۰).

نظریه‌پردازان زیادی به بروز ناپایداری‌های امنیتی در نتیجه عدم تحقق مؤلفه‌های توسعه پایدار توجه کرده‌اند. نونژاد با تأکید بر رابطه امنیت و توسعه شرایط لازم برای توسعه پایدار شهری را شامل برقراری امنیت داخلی، برقراری آزادی و سیاست خارجی مناسب می‌داند و معتقد است امنیت، فرهنگ توسعه است (نونژاد، ۱۳۷۷: ۱۸۷). استیوپایل در کتاب «شهرهای بی‌قاعده» می‌نویسد: مشکلات محیطی و اجتماعی که با توسعه شهری در طی زمان تغییر می‌یابد ممکن است به خطرات و تهدیدات

پژوهشنامه جغرافیای انتظامی (سال چهارم، شماره چهاردهم، تابستان ۱۳۹۵)

امنیتی برای ثبات جامعه شهری و حتی ثبات شهری منجرشود (پایل^۱، ۱۹۹۹: ۱۷). فیکر^۲ هرگونه ناهنجاری در فضای شهری را مقدمه ناامنی به‌شمار آورده و انبوهی جمعیت جوان در شهرهای بزرگ را خطری برای امنیت پایدار شهری می‌داند. به نظر وی مسائل عمده کلانشهرها مهاجرت فزاینده روستا- شهری و شهرهای کوچک به شهرهای بزرگ، حاشیه‌نشینی و جمعیت فقیر شهری است که می‌تواند به ناپایداری امنیتی منجر شود (فیکر، ۱۹۷۱). لدنی و دیگران «توسعه پایدار و امنیت اجتماعی را دو پدیده اجتماعی در تعامل با یکدیگر می‌دانند و نتیجه می‌گیرند که تحقق رشد و توسعه جز در سایه امنیت میسر نمی‌گردد و تنها در این صورت است که امنیت بستر مناسبی برای استمرار رشد و توسعه می‌شود» (لدنی، ۱۳۸۲). پارسونز در نظریه سیستمی خود معتقد است که امنیت اجتماعی با حفظ و ادامه توانایی نهادهای جامعه برای انجام وظایف کارکردی‌شان فراهم می‌شود. یعنی امنیت اجتماعی با ایجاد و حفظ شرایطی بسترهای لازم را برای کارکرد نهادهای اجتماعی فراهم می‌نماید تا در انسجام جامعه نقش ایفا نمایند (کریمایی و همکاران، ۱۳۸۹).

امنیت یکی از شاخصه‌های کیفی زندگی در شهرها است. آسیب‌های اجتماعی از مهم‌ترین پیامدهای مختلف امنیت به‌شمار می‌روند. از آنجاکه فضاهای شهری امروزی مؤلفه‌ای برای وقوع ناهنجاری‌های شهری و در نتیجه عدم وقوع امنیت در شهر می‌باشند بررسی جنبه‌های کیفی و کمی امنیت، چه از لحاظ کالبدی و چه از لحاظ اجتماعی، در داخل هریک از فضاهای شهری امری ضروری است (قرایی و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۸). اصولاً انسان برای رسیدن به موفقیت در زندگی و رسیدن به اهداف والای انسانی بعد از برآورده شدن نیازهای فیزیولوژیکی به امنیت و احساس امنیت اجتماعی نیازمند است.

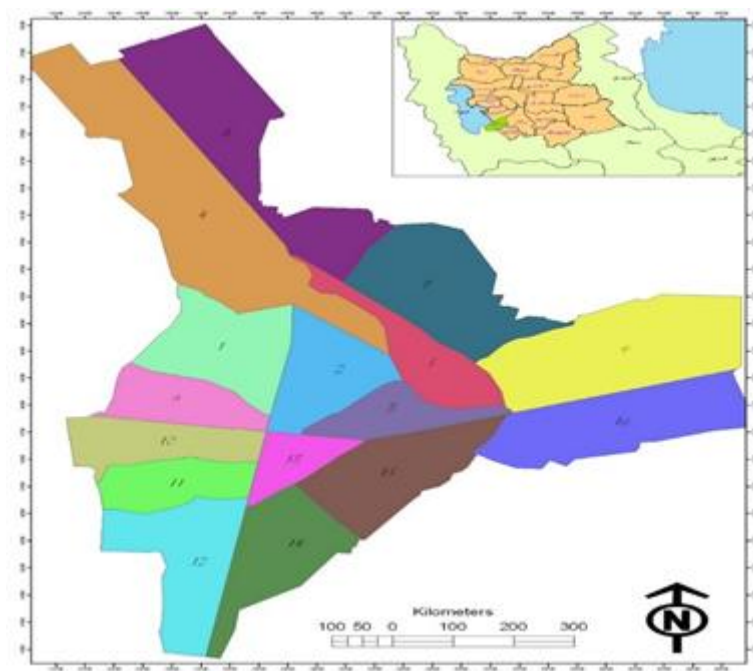
قلمرو پژوهش

بناب با وسعتی معادل ۷۷۸/۷۵ کیلومتر مربع ۱/۷٪ از کل مساحت استان را به خود اختصاص داده و درواقع، یکی از شهرستان‌های کوچک استان است. این شهرستان از نظر مختصات جغرافیایی در عرض شمالی ۳۷ درجه و ۱۱ دقیقه تا ۳۷ درجه و ۳۲ دقیقه و

1- Pile.

2- Ficker.

در طول شرقی ۴۵ درجه و ۴۵ دقیقه تا ۴۶ درجه و ۱۰ دقیقه قرار گرفته است. از شمال با شهرستان عجب‌شیر و از غرب با دریاچه ارومیه، از شرق با شهرستان مراغه، از جنوب شرقی با ملکان و از جنوب غربی با استان آذربایجان غربی همجوار می‌باشد. براساس آخرین تقسیمات کشوری این شهرستان دارای یک بخش (بناب) و سه دهستان (بناجوی شمالی، بناجوی شرقی، بناجوی غربی) است (شکل ۱).

شکل (۱): موقعیت شهر و محله‌های بناب

(منبع: نگارندگان)

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نوع توصیفی-تحلیلی با هدف کاربردی می‌باشد. در این پژوهش از مطالعات کتابخانه‌ای و اسنادی برای نگارش مبانی نظری و پیشینه پژوهش استفاده شده است. جمعیت آماری شامل ۱۶ محله شهر بناب می‌باشد. با توجه به این که هدف این پژوهش بررسی و شناسایی آسیب‌های اجتماعی، علل و عوامل مؤثر بر آنها و چگونگی توزیع آنها در محله‌های شهر بناب بود ابتدا مؤلفه‌های مؤثر در آسیب‌پذیری محله‌های

پژوهشنامه جغرافیای انتظامی (سال چهارم، شماره چهاردهم، تابستان ۱۳۹۵)

شهری شناسایی شد. شاخص‌های انتخابی در این پژوهش جرایم ارتكابی دستگیرشدگان در شهر بناب توسط نیروی انتظامی مشتمل بر جرم قتل، ایراد ضرب و جرح، رابطه نامشروع، سرقت، مزاحمت، صدور چک برگشتی، تخلفات رانندگی، کلاهبرداری، تخلف‌های شهرداری، اعتیاد، قاچاق و دعوای خانوادگی است. جمع‌آوری اطلاعات از طریق پرسشنامه در سطح محله‌های ۱۶ گانه بناب صورت گرفته است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش تحلیل خوشه‌ای در قالب تکنیک‌های آماری SPSS استفاده شده است. در نهایت، وضعیت محله‌های شهر بناب به لحاظ جرم در ۴ طبقه امن، نسبتاً امن، نسبتاً ناامن و ناامن خوشه‌بندی شدند. در زیر مدل به کار رفته در پژوهش به صورت خلاصه معرفی می‌شود.

تحلیل خوشه‌ای

تحلیل خوشه‌ای یک عنوان کلی برای یک سلسله از روش‌های ریاضی است که برای پیدا کردن شباهت بین مواد در یک مجموعه به کار می‌رود. هدف بسیاری از فعالیت‌های پژوهشی پی‌بردن به این موضوع است که کدام یک از مواد موجود در یک طبقه مشابه یا متفاوت هستند. از این رو، این روش بهترین روش طبقه‌بندی است. در این روش گروه‌هایی که دارای شباهت بیشتری با یکدیگر هستند در یک گروه قرار می‌گیرند (ملکی و شیخی، ۱۳۸۸: ۶۷). به عبارت دیگر، تحلیل خوشه‌ای تقسیم مشاهدات به گروه‌های متجانس است تا مشاهدات هر گروه به یکدیگر شبیه باشد و مشاهدات گروه‌های مختلف نسبت به یکدیگر کمترین شباهت را داشته باشد (گلدسته، ۱۳۸۰: ۳۶۹). در واقع، تحلیل خوشه‌ای یک تحلیل چندمتغیره است که به دنبال سازمان‌دادن اطلاعات مربوط به متغیرها است تا آنها را به گروه‌های متجانس یا خوشه‌های همگن شکل دهد که در آن اجزای هر خوشه به هم شبیه هستند و اعضای هر خوشه با خوشه دیگر شباهتی ندارند. به عبارت دیگر، تحلیل خوشه‌ای شهرستان‌هایی که از نظر امتیاز شاخص‌ها دارای بیشترین همانندی از نظر امتیازهای عاملی هستند در یک خوشه دسته‌بندی می‌کند به گونه‌ای که در این روش نواحی در گروه‌هایی قرار می‌گیرند که اختلاف درون گروهی‌شان کمترین و اختلاف بین گروهی‌شان بیشترین باشد (حاجی‌پور و زبردست، ۱۳۸۴: ۱۰).

شکل (۲): فرایند پژوهش
(منبع: مطالعات نگارندگان)

یافته‌های پژوهش

در پژوهش حاضر برای شناسایی آسیب‌های اجتماعی، علل و عوامل مؤثر بر آنها و چگونگی توزیع آنها در محله‌های شهر بناب از روش تحلیل خوشه‌ای در قالب تکنیک‌های آماری SPSS استفاده شده است. برای تحلیل یافته‌ها ابتدا داده‌های خام شاخص‌سازی شده سپس، با بهره‌گیری از تحلیل خوشه‌ای وضعیت محله‌های شهر بناب با لحاظ امنیت اجتماعی خوشه‌بندی شدند. مراحل اجرای مدل به‌صورت خلاصه در زیر بیان شده است.

مدل تحلیل خوشه‌ای تلاش می‌کند گروه‌های نسبتاً همگن از موارد یا متغیرها را براساس ویژگی‌های انتخاب‌شده شناسایی کند. این روند از الگوریتمی استفاده می‌کند که با هر مورد در خوشه‌ای جداگانه کار را آغاز می‌کند و خوشه‌ها را تا جایی ترکیب می‌کند که تنها یک خوشه باقی‌بماند. در سطح‌بندی مکان‌ها به روش تحلیل خوشه‌ای، مکان‌های واقع در یک سطح شباهت زیادی با همدیگر داشته اما تفاوت قابل‌توجهی با مکان‌های سطوح دیگر دارند. با توجه به این که در تحلیل خوشه‌ای باید از داده‌های استاندارد شده استفاده شود لذا، برای رفع اختلاف مقیاس امتیاز نماگرهای اجتماعی محله‌های شهر بناب از روش Z-Score استفاده شده است زیرا استانداردسازی داده‌ها باعث می‌شود تا ارزش واقعی آنها حفظ شود و اختلاف بین محله‌ها بهتر مشخص شود. درواقع، امکان تشخیص تفاوت بین محله‌های مشابه با سایر محله‌ها به سهولت امکان‌پذیر می‌شود و خطای پژوهشگر در سطح‌بندی محله‌ها به حداقل ممکن کاهش می‌یابد. برای استاندارد کردن نماگرها در مرحله اول میانگین هر ستون با استفاده از فرمول زیر محاسبه می‌شود. (جدول ۱):

$$y^- = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n y_{ij} \quad \text{رابطه (۱)}$$

پژوهشنامه جغرافیای انتظامی (سال چهارم، شماره چهاردهم، تابستان ۱۳۹۵)

جدول (۱): ماتریس همسایگی (مجاورت)

محلها	یک	دو	سه	چهار	پنج	شش	هفت	هشت	نه	ده	یازده	دوازده	سیزده	چهارده	پانزده	شانزده
یک	۰	۳/۴۷	۱/۱۶	۲/۸۶	۰/۶۸	۱/۹۳	۱/۶۷	۲/۱۵	۱/۱۴	۱/۰۶	۱/۵۴	۰/۴۴	۱/۴۶	۳/۴۴	۰/۹۴	۱/۷۵
دو	۳/۴۷	۰	۲/۷۸	۴/۰۱	۳/۳۰	۲/۹۱	۲/۳۴	۵/۳۲	۲/۸۲	۲/۵۵	۴/۷۶	۳/۷۶	۲/۷۱	۰/۷۳	۲/۵۹	۲/۱۵
سه	۱/۱۶	۲/۷۸	۰	۳/۶۲	۰/۵	۲/۴۳	۱/۶۸	۳/۲۲	۰/۴۵	۰/۴۴	۲/۰۴	۱/۴۶	۰/۵۹	۲/۷۹	۰/۹۶	۱/۷۹
چهار	۲/۸۶	۴/۰۱	۳/۶۲	۰	۳/۴۰	۱/۶۲	۲/۳۸	۲/۹۱	۰/۴۸	۳/۲۷	۴/۰۸	۲/۸۲	۳/۸۴	۳/۸۷	۲/۷	۲/۳۷
پنج	۰/۶۸	۳/۳۰	۰/۵	۳/۴۰	۰	۲/۴۱	۱/۷۱	۲/۶	۰/۶۰	۱/۸۲	۱/۴۶	۰/۸۶	۱/۱۱	۳/۲۴	۰/۹۶	۱/۹۸
شش	۱/۹۳	۲/۹۱	۲/۴۳	۱/۶۲	۲/۴۱	۰	۱/۷۰	۳/۱۲	۲/۴۶	۲/۰۱	۲/۴۴	۲/۱۵	۲/۴۶	۳	۱/۶۷	۰/۹
هفت	۱/۶۷	۲/۳۴	۱/۶۸	۲/۳۸	۱/۷۱	۱/۷۰	۰	۳/۰۷	۱/۴۳	۱/۴۲	۲/۹۴	۱/۷۴	۱/۰۵	۲/۰۷	۲/۰۸	۱/۳۱
هشت	۲/۱۵	۵/۳۲	۳/۲۲	۲/۹۱	۲/۶	۳/۱۲	۳/۰۷	۰	۳/۱۷	۳/۱۷	۲/۰۳	۱/۷۷	۱/۷۷	۳/۵۹	۵/۱۴	۳/۴۷
نه	۱/۱۴	۲/۸۲	۰/۴۵	۳/۴۸	۰/۶۰	۲/۴۶	۱/۴۳	۳/۰۴	۰/۶۶	۱/۹۷	۱/۳۲	۱/۰۴	۱/۳۲	۲/۷۲	۲/۸۲	۱/۸۷
ده	۱/۰۶	۲/۵۵	۰/۴۴	۳/۲۷	۰/۸۲	۲/۰۱	۱/۴۲	۳/۱۷	۰/۶۵	۲/۲۶	۱/۴۲	۰/۶۵	۲/۶	۲/۶	۰/۶۸	۱/۳۵
یازده	۱/۵۴	۴/۷۶	۲/۰۴	۴/۰۸	۱/۴۶	۳/۴۴	۲/۹۴	۲/۰۳	۲/۹۷	۱/۲۶	۲/۲۶	۰	۱/۳۴	۲/۳۶	۲/۳۱	۳/۲۸
دوازده	۰/۴۴	۳/۷۶	۱/۴۶	۲/۸۲	۰/۸۶	۲/۱۵	۱/۷۴	۱/۷۷	۱/۳۲	۱/۴۲	۱/۳۴	۰	۱/۸۴	۳/۶۵	۱/۱۷	۲/۰۷
سیزده	۱/۴۶	۲/۷۱	۰/۵۹	۳/۸۴	۱/۱۱	۲/۴۶	۲/۰۵	۳/۵۹	۱/۰۴	۰/۶۵	۲/۳۶	۱/۸۴	۰	۲/۸۸	۲/۳۳	۱/۷۷
چهارده	۳/۴۴	۲/۷۹	۰/۷۳	۳/۸۷	۳/۲۴	۳	۲/۰۷	۵/۱۴	۲/۷۲	۲/۶۰	۴/۶۶	۳/۶۵	۲/۸۸	۰	۲/۵۰	۲/۳
پانزده	۰/۹۴	۲/۵۹	۰/۹۶	۲/۷	۰/۹۶	۱/۶۷	۰/۸۲	۲/۸۰	۰/۸۲	۲/۳۱	۱/۱۷	۱/۳۳	۱/۳۳	۲/۵۰	۰	۱/۱۸
شانزده	۱/۷۵	۲/۱۵	۱/۷۹	۲/۳۷	۱/۹۸	۰/۹	۱/۳۱	۳/۴۷	۱/۸۷	۱/۳۵	۳/۲۸	۲/۰۷	۱/۷۷	۲/۳	۱/۱۸	۰

(منبع: محاسبات نگارندگان)

همان‌طور که از جدول شماره (۱) برمی‌آید فاصله اقلیدسی هر محله نسبت به محله بعدی محاسبه شده است. مقادیر کوچک‌تر در این جدول بیانگر میزان مشابهت یا همگنی دو محله مربوط به آن عدد می‌باشد. با افزایش ناهمگنی بین محله‌ها مقدار ماتریس شباهت مربوط به موارد فوق افزایش می‌یابد. این روش به صورت پیش‌گزیده در SPSS مورد استفاده قرار می‌گیرد. در این روش معیار طبقه‌بندی براساس مقادیر حداقل یا حداکثر بلکه براساس مقادیر متوسط تمام اعضای خوشه انجام می‌شود.

در مرحله بعد انحراف معیار هر ستون را از جدول شماره (۱) با استفاده از فرمول زیر محاسبه می‌کنیم.

$$Sd = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}{n}} \quad \text{رابطه (۲)}$$

با در دست داشتن میانگین و انحراف معیار هر ستون از جدول شماره (۱) با استفاده از فرمول زیر جدول شماره (۲) تشکیل شده است.

$$Z_{ij} = \frac{(y_{ij} - y_j^-)}{sd_j} \quad \text{رابطه (۳)}$$

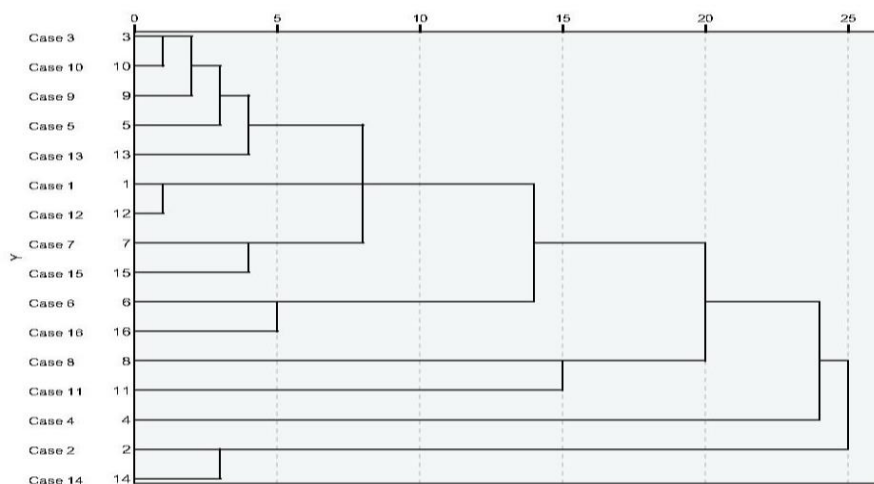
جدول (۲): ترکیب تراکمی خوشه‌ها

مرحله	ترکیب خوشه‌ها		ضرایب	مراحل خوشه‌ها		مرحله بعد
	خوشه ۱	خوشه ۲		خوشه ۱	خوشه ۲	
۱	۳	۱۰	۰/۴۴	۰	۰	۳
۲	۱	۱۲	۰/۴۴	۰	۰	۹
۳	۳	۹	۰/۵۵	۱	۰	۴
۴	۳	۵	۰/۶۹	۳	۰	۷
۵	۲	۱۴	۰/۷۳	۰	۰	۱۵
۶	۷	۱۵	۰/۸۲	۰	۰	۱۰
۷	۳	۱۳	۰/۸۵	۴	۰	۹
۸	۶	۱۶	۰/۹	۰	۰	۱۱
۹	۱	۳	۱/۲۴	۲	۷	۱۰
۱۰	۱	۷	۱/۳۳	۹	۶	۱۱
۱۱	۱	۶	۱/۹۱	۱۰	۸	۱۳
۱۲	۸	۱۱	۲/۰۳	۰	۰	۱۳
۱۳	۱	۸	۲/۵۹	۱۱	۱۲	۱۴
۱۴	۱	۴	۰/۰۳	۱۳	۰	۱۵
۱۵	۱	۲	۳/۲۳	۱۴	۵	۰

(منبع: محاسبات نگارندگان)

همان‌طوری که برمی‌آید فرایند خوشه‌بندی در ۱۵ مرحله انجام شده است. ستون‌های دوم و سوم جدول شماره (۲) نشان می‌دهد که در مرحله اول محله‌های ۳ و ۱۰، در مرحله دوم محله‌های ۱ و ۱۲، در مرحله سوم محله‌های ۳ و ۹، در مرحله چهارم محله‌های ۳ و ۵، در مرحله پنجم محله‌های ۲ و ۱۴، در مرحله ششم محله‌های ۷ و ۱۵، در مرحله هفتم محله‌های ۳ و ۱۳ و تا مرحله پانزدهم که محله‌های ۱ و ۲ خوشه‌بندی شده‌اند؛ این خوشه‌بندی براساس شاخص‌های جرم در شهر بناب- ذکر شده در روش تحقیق- انجام شده است (شکل ۳).

پژوهشنامه جغرافیای انتظامی (سال چهارم، شماره چهاردهم، تابستان ۱۳۹۵)

شکل (۳): نمودار درختی محله‌های شهر بناب

(منبع: نگارندگان)

در مرحله بعد فاصله بین میانگین مشاهدات به روش اقلیدسی و براساس رابطه زیر محاسبه می‌شود.

$$d_{ij} = \sqrt{\sum_j (X_{ij} - X_{kj})} \quad \text{رابطه (۴)}$$

در فرمول فوق i ردیف‌ها، j ستون‌ها و k تعداد گروه‌ها است. X_{ij} مقدار j ام روی شاخص‌های i ام، X_{kj} مقدار j ام روی شاخص‌های k ام و d_{ij} فاصله اقلیدسی شاخص‌ها i ام از j ام می‌باشد. در نهایت، برای رتبه‌بندی محله‌های بناب با استفاده از نرم‌افزار SPSS به سطح‌بندی محله‌ها و این‌که کدام محله‌ها در یک خوشه قرار گرفته‌اند پرداخته شد (جدول ۳).

جدول (۳): خوشه‌بندی محله‌های شهر بناب به لحاظ وضعیت جرم به روش خوشه‌ای

وضعیت	محله‌های شهر بناب
امن	۱، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳
نسبتاً امن	۲، ۱۴، ۱۵
نسبتاً ناامن	۴
ناامن	۸

(منبع: یافته‌های نگارندگان)

نتایج جدول شماره (۳) خوشه‌بندی محله‌های شهر بناب به لحاظ وضعیت جرم و به روش خوشه‌ای حاکی از آن است که محله‌های ۱، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲ و ۱۳ با کسب رتبه اول از وضعیت امنیتی مطلوبی برخوردار می‌باشند. بعد از آنها محله‌های ۲، ۱۴ و ۱۵ در خوشه دوم یعنی نسبتاً امن قرار گرفته‌اند. در خوشه سوم یعنی نسبتاً ناامن محله ۴ قرار گرفته است. رتبه آخر را محله ۸ به خود اختصاص داده که به لحاظ جرم‌خیزی در وضعیت بسیار نامطلوبی قرار دارد و ضروری است در برنامه‌های آتی در اولویت برنامه‌ریزی قرار گیرد.

نتیجه‌گیری

امنیت شهری در معنای آرامش، آسایش و ایمنی در شهر است که یکی از رویکردهای جدید در شهرسازی را با عنوان «شهر ایمن» شکل می‌دهد. امنیت در شهر نوعی احساس آرامش و آسایش درونی قلمداد می‌شود که از مؤلفه‌های فعال محیط شهری حاصل می‌شود و پس از ادراک ذهنی، گونه‌ای احساس درمان‌بودن را به وجود می‌آورد. به‌طور کلی، احساس امنیت شهری به این معناست که شهروندان بتوانند آزادانه جابه‌جا شوند، با هم‌شهریان خود ارتباط برقرار کنند، به فعالیت‌های اجتماعی بپردازند بدون آن‌که تهدید شوند یا با خشونت و آزار و اذیت جسمی و روحی یا نابرابری جنسی مواجه شوند. بنابراین، احساس امنیت در یک جامعه به احساس روانی شهروندان از میزان وجود یا فقدان جرم و شرایط جرم‌خیز در آن جامعه بازمی‌گردد و هرچه مقدار فراوانی جرم و شرایط جرم‌خیز بالاتر باشد احساس امنیت شهروندان پایین‌تر است. انسان مدنی برای زندگی در جمع و دستیابی به مراتب بالای رشد نیازمند امنیت و آرامش است. بنابراین، احساس امنیت اجتماعی برای احاد جامعه از بسیاری از موضوعات دیگری که

پژوهشنامه جغرافیای انتظامی (سال چهارم، شماره چهاردهم، تابستان ۱۳۹۵)

ممکن است مهم تلقی شود ضروری تر است. از این رو، هدف پژوهش حاضر بررسی و شناسایی آسیب‌های اجتماعی، علل و عوامل مؤثر بر آنها و چگونگی توزیع آنها در محله‌های شهر بناب است که با استفاده از تحلیل خوشه‌ای انجام شده است.

نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد که محله‌های ۱، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲ و ۱۳ امن، محله‌های ۲، ۱۴ و ۱۵ نسبتاً امن، محله ۴ نسبتاً ناامن و محله ۸ ناامن می‌باشد. همچنین، نتایج تحلیل خوشه‌ای محله‌های شهری بناب حاکی از آن است که میان محله‌های شهری بناب به لحاظ دارا بودن میزانی از آسایش و امنیت (و عکس آن ناهنجاری‌ها و جرم‌ها) تفاوت وجود دارد به طوری که می‌توان محله‌ها را به ۴ ناحیه امن، نسبتاً امن، نسبتاً ناامن و ناامن تقسیم کرد. در بین تمام محله‌های مورد بررسی بیشترین جرایم در محله‌های ۴ و ۸ رخ داده است و غالباً افراد این محله‌ها از مهاجران می‌باشند که یا در دوران کودکی به آنجا آمده‌اند یا کمتر از یک سال است که در آن سکونت دارند. با توجه به جرایم صورت گرفته، می‌توان گفت که با ارایه راهکارهای مناسب مانند آموزش‌های صحیح، تولید و پخش برنامه‌های تلویزیونی در زمینه آسیب‌های اجتماعی و پیامدهای منفی و گاه جبران‌ناپذیر جرم و جنایت به ویژه پیامدهای شوم آن در زنان، ایجاد اشتغال، اختصاص وام‌های اشتغالی و کاهش بیکاری، حفاظت بیشتر نیروهای انتظامی در برقراری امنیت به ویژه در محله‌های جرم‌خیز و نظایر این‌ها می‌توان آسیب‌های اجتماعی را در محله‌های مختلف شهری به حداقل رساند.

پیشنهادهای

در راستای یافته‌های پژوهش پیشنهادهایی که در بهبود وضعیت امنیت محله‌های شهر بناب برای سازمان‌های انتظامی و سایر سازمان‌ها مرتبط با مقوله امنیت شهری می‌توان ذکر کرد به شرح زیر می‌باشند:

- رسیدگی به اسکان افراد با قومیت‌های مختلف در نواحی شهر بناب و جلوگیری از اجاره مسکن به افراد خلافکار و مجرد؛
- کمک برای بازسازی فضاها و متروکه و خالی بین مساکن با همکاری شهروندان به ویژه در حاشیه محله ۴ شهر بناب؛

- جلوگیری از گسترش افقی شهر در محور بناب- مراغه؛
- همراه‌سازی و تشویق مردم جامعه در قالب مشارکت در امر پیشگیری و تأمین امنیت اجتماعی؛
- ایجاد یک مدیریت یکپارچه، کارآمد، مشارکتی و پاسخگو که از همه امکانات و ابتکارات برای جلب فرصت‌ها، دور کردن تهدیدها و تأمین امنیت استفاده کند.

منابع

- ابراهیم‌زاده، عیسی؛ یاری، منیره؛ فراهانی، راضیه؛ صحرایی، احمد (۱۳۹۲)، احساس امنیت شهروندان و عملکرد پلیس (مورد مطالعه شهر زاهدان)، فصلنامه انتظام اجتماعی، شماره ۱، صص ۷-۳۶.
- اخوان کاظمی، بهرام (۱۳۸۶)، امنیت و ابعاد آن در قرآن، الهیات و معارف اسلامی (مطالعات اسلامی)، شماره ۷۵، صص ۱۱-۳۸.
- باپیری، امیدعلی؛ کمریگی، خلیل؛ درویشی، فرزاد (۱۳۹۴)، بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی و برخی عوامل مرتبط با آن (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی استان ایلام)، فرهنگ ایلام، دوره ۱۶، شماره‌های ۴۶ و ۴۷، صص ۷۵-۹۰.
- بیات، بهرام (۱۳۸۷)، تبیین جامعه‌شناختی احساس امنیت در بین شهروندان تهرانی با تأکید بر نقش پرداخت رسانه‌ای و سرمایه اجتماعی، علوم اجتماعی، شماره ۶۱، صص ۱۱۵-۱۳۲.
- بیگدلی، مسعود؛ ابراهیم‌زاده، حمیدرضا؛ صادقلو، سعید (۱۳۹۳)، آسیب‌شناسی امنیت اجتماعی-سیاسی شهر و شهرنشینی در عصر جهانی‌شدن، هفتمین کنگره انجمن ژئوپلیتیک ایران (جغرافیای سیاسی شهر)، تهران: انجمن ژئوپلیتیک ایران، دانشگاه خوارزمی.
- ترابی، یوسف؛ گودرزی، آیت (۱۳۸۳)، ارزش‌ها و امنیت اجتماعی، فصلنامه دانش انتظامی، سال ۶، شماره ۲۱، صص ۳۱-۴۶.
- تقوایی، مسعود (۱۳۸۹)، بررسی و مقایسه شاخص‌های شش‌گانه جرم در سطح مناطق مختلف شهر شیراز، جغرافیا (فصلنامه علمی پژوهشی انجمن جغرافیای ایران)، شماره ۲۶، صص ۱۰۵-۱۳۳.
- حاجی‌پور، خلیل؛ خراط زبردست، اسفندیار (۱۳۸۴)، بررسی و تحلیل و آرایه الگویی برای نظام شهری استان خوزستان، مجله هنرهای زیبا دانشگاه تهران، شماره ۲۳، صص ۵-۱۴.
- حسن‌وند، اسماعیل؛ حسنوند، احسان (۱۳۹۱)، بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی جوانان (مطالعه موردی: شهرستان سلسله)، فصلنامه نظم و امنیت انتظامی، سال ۴، شماره ۴، صص ۵۷-۸۰.
- خواجه شاهکوهی، علی‌رضا؛ مهدوی، شهرام؛ سوری، فرشاد؛ صمدی، رضا (۱۳۹۱)، ارزیابی و سنجش شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی شهری (مطالعه موردی: شهر کاشان)، مدیریت شهری، شماره ۳۰، صص ۲۸۵-۲۹۶.
- دهخدا، علی‌اکبر (۱۳۴۱)، لغت‌نامه، تهران: انتشارات سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور.

- دوستی، ایرج؛ مجتبیایی، کاظم؛ آهی، پرویز (۱۳۹۵)، تأثیر آگاهی از حقوق شهروندی بر احساس امنیت اجتماعی در شهر تهران، پژوهشنامه نظم و امنیت انتظامی، سال ۹، شماره ۳ (پیاپی ۳۵)، صص ۷۹-۱۰۰.
- راغب اصفهانی، ابوالقاسم حسین بن محمد (۱۴۲۳ ه.ق)، المفردات فی غریب القرآن، بیروت: دار احیاء التراث العربی.
- رحمت، محمدرضا (۱۳۸۵)، نقش طراحی محیطی در پیشگیری از جرم، فصلنامه علمی-پژوهشی گواه، شماره‌های ۸ و ۹.
- رهنمایی، محمدتقی؛ محمدپور، صابر؛ اسکندری، حافظ (۱۳۸۹)، تحلیل نقش مهاجرت در زمینه‌سازی برای پیدایش آسیب‌های اجتماعی شهرنشینی شتابان در ایران، فصلنامه علمی-پژوهشی جغرافیای انسانی، سال ۳، شماره ۱، صص ۱۵۷-۱۷۵.
- زیاری، کرامت‌اله؛ مهدی، علی؛ مهدیان بهنمیری، معصومه (۱۳۹۲)، تحلیلی بر امنیت فضاهای عمومی شهر (مطالعه موردی: پارکهای مناطق چهارگانه شهرداری قم)، مجله آمایش جغرافیایی فضا، شماره ۷، صص ۲۵-۵۰.
- زیاری، کرامت‌اله (۱۳۹۰)، بررسی آسایش و امنیت در محله‌های شهر یزد، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۷۶، صص ۱-۱۱.
- سیاح، احمد (۱۳۷۵)، فرهنگ بزرگ جامع نوین، ترجمه المنجد، تهران: انتشارات اسلام.
- صالحی، اسماعیل (۱۳۸۷)، ویژگی‌های محیطی فضاهای شهری امن، تهران: مرکز مطالعاتی، تحقیقاتی و معماری.
- صدیق سروستانی، رحمت‌الله (۱۳۸۴)، بررسی برخی از عوامل تهدیدکننده امنیت اجتماعی، مجموعه مقالات همایش امنیت اجتماعی (ج ۲)، زیر نظر معاونت اجتماعی ناجا، تنظیم احمد کاهه، تهران: نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران.
- طریحی نجفی، فخرالدین (۱۳۷۸)، مجمع البحرین، تحقیق احمد حسینی، قم: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
- عباس‌زادگان، مصطفی (۱۳۸۴)، ابعاد اجتماعی-روانشناختی فضاهای شهری، مجله علوم مهندسی، شماره ۱، دانشگاه علم و صنعت ایران.
- عبداللهی حق، مریم (۱۳۸۳)، پیشگیری از جرم از طریق برنامه‌ریزی کاربری اراضی شهری (مورد تحقیق: سرقت در شهر زنجان)، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، گروه جغرافیا، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه زنجان.

- پژوهشنامه جغرافیای انتظامی (سال چهارم، شماره چهاردهم، تابستان ۱۳۹۵)
- عبدلی، اصغر؛ محمدی، جمال؛ ابراهیمی، رضا (۱۳۹۳)، تحلیلی بر میزان احساس امنیت اجتماعی گردشگران شهر اصفهان، نشریه علمی- پژوهشی جغرافیا و برنامه‌ریزی، دوره ۱۸، شماره ۵۰، صص ۲۳۵-۲۵۷.
 - قرائی، فریبا؛ رادجهانبانی، نفیسه؛ رشیدپور، نازیلا (۱۳۸۹)، بررسی و سنجش حس امنیت در مناطق مختلف شهری (نمونه موردی: مناطق ۲ و ۱۱ تهران)، شماره ۴، صص ۱۷-۳۲.
 - کرمی، مرتضی؛ فرحبخش، کیومرث (۱۳۹۴)، بررسی مؤلفه‌های اساسی مؤثر بر افزایش امنیت اجتماعی از دیدگاه نخبگان حوزه امنیت، فصلنامه پژوهش‌های حفاظتی- امنیتی دانشگاه جامع امام حسین (ع)، سال ۳، شماره ۱۳، صص ۶۷-۹۴.
 - کریمایی، علی؛ مرادیان، محسن؛ عباسی، علی (۱۳۸۹)، نقش نیروی انتظامی در تأمین امنیت اجتماعی، فصلنامه دانش انتظامی، شماره ۲ (۱۲)، صص ۵۰-۷۰.
 - کلانتری، محسن؛ زادولی خواجه، شاهرخ؛ غلامحسینی، رحیم (۱۳۹۳)، رتبه‌بندی نواحی شهری براساس عوامل مؤثر در افزایش جرم (مطالعه موردی: نواحی منطقه ۶ تهران)، فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی شهری، شماره ۶، صص ۷۹-۱۰۱.
 - گلدسته، اکبر و دیگران (۱۳۸۰)، SPSS 6 راهنمای کاربران (ج ۲)، انتشارات حامی مرکز فرهنگی.
 - لدنی، منوچهر؛ مصلحتی، حسین (۱۳۸۲)، نگاهی به توسعه پایدار و امنیت اجتماعی، همایش امنیت اجتماعی، معاونت اجتماعی ناجا.
 - مصطفوی، حسن (۱۳۶۸)، التحقيق في كلمات القرآن الكريم، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
 - ملکی، سعید؛ شیخی، حجت (۱۳۸۸)، تحلیل و طبقه‌بندی شاخص‌ها و تعیین اولویت‌های توسعه در استان‌های کشور با استفاده از روش تحلیل عاملی و تحلیل خوشه‌ای، جغرافیا و برنامه‌ریزی، دوره ۱۴، شماره ۲۹، صص ۶۱-۸۵.
 - موسوی، سیدیعقوب (۱۳۷۸)، جامعه‌شناختی جرایم شهری، مجله اطلاعات سیاسی- اقتصادی، شماره‌های ۱۴۳-۱۴۴.
 - نونزاد، مسعود (۱۳۷۷)، راهی به سوی توسعه پایدار، ماهنامه اطلاعات سیاسی اقتصادی، شماره‌های ۱۳۱-۱۳۲.
 - نویدنیا، منیژه (۱۳۸۲)، درآمدی بر امنیت اجتماعی، مطالعات راهبردی، شماره ۱، ص ۶۷.
 - نیازی، محسن؛ بخشی، قدیر؛ سخایی، ایوب؛ عشایری، طاها (۱۳۹۵)، فراتحلیل مطالعات رابطه بین عملکرد پلیس و احساس امنیت اجتماعی، پژوهشنامه نظم و امنیت انتظامی، سال ۹، شماره ۳ (پیاپی ۳۵)، صص ۲۷-۵۳.

- Badland, H.Schofield,G.(2005).Transport, urban design and physical activity: an evidence-based update.Transport Research Part D.671.01 - ERDOĞAN, Saffet, M. Ali DERELİ, Mustafa YALÇIN, (2011). Spatial Analysis of Five Crime Statistics in Turkey, FIG Working Week 2011 Bridging the Gap between Cultures Marrakech, Morocco.
- Bill, Hillier and Ozlem Sahbaz, (2010). High Resolution Analysis of Crime Patterns in Urban Street Networks: an initial statistical sketch from an ongoing study of a London borough, University College London, UK.
- Ficker. B & Herbert S. H. (1971). urban crisis, The Macmillan company where
- Pile. S & Christopher B. 1999, unruly cities, Routledge, London
- Zhong, Haidong, Jie Yin, Jianping Wu, Shenjun Yao, Zhanhong Wang, Zhenhua Lv, Bailang Yu, (February 2011). Spatial Analysis for Crime Pattern of Metropolis in Transition Using Police Records and GIS: a Case Study of Shanghai, China, International Journal of Digital Content Technology and its Applications. Volume 5, Number 2.

